

Viktor Zorman | Mariča

Za božjo voljo, kje pa ste? Pol ure že kličem, pa nihče ne pride. Kaj mislite, da moram vse sama, a?« Mariča je pridrla s tako vihro v hišo, da je tri leta stari Miklavž od samega strahu zlezel pod mizo. Iz zibelke se je oglasila Ivanka s presunljivim jokom. To je Maričo še bolj razdražilo.

»Kje pa so drugi?« se je zadrla na Miklavža. Revež je ves v strahu zazijal, rekel pa ni nič. Mariča se mu je morala kljub svoji jezi zasmejati.

»Mihec je rekel, da se gredo vozit.«

»Šentani pèkli, le kdaj so mi ušli,« se je obrnila iz hiše — pa skozi vežo na vas po otroke. Tako jim je zabičevala, da ne pa da ne, pa ti gredo in puste mater samo, naj se doma pretegne, če ji je tako všeč. In ko so videli, da je danes nataknjena kakor ni vsak dan.

Na klancu sredi vasi jih je dobila. Sankali so se. In se strahovito zmerjali. Mariča ni mogla verjeti, da so vsi virški, toliko jih je bilo. Ko so jo nekateri zagledali, so brž opozorili njene, naj jo odkurijo domov. Pa je kljub temu dva ali tri ujela in jih zlasala, da bodo pomnili. No, in kje je spotoma dobila Mihca? V Jeršetovi hruški! V takile zimi ti bos zleze v hruško! Le kaj je iskal v njej? Ko je mater zagledal, se je kajpada hotel brž na tla podričati pa se je ujel na štremlj in si strgal hlače. Ravno toliko, da ji ni ušel. To ga je očofala!

»V hišo! Vsi! Na ajdo klečat! In rožni venec boste molili. Za rajnkega očeta! In še kdaj naj se mi kaj takega zgodi!« se je jezila in jih zmerjala pa zraven jokala. Kot kokoši v dežju so se pomuzali v hišo in brž začeli moliti, da bi jih mati še naprej ne oštevala.

Preveč se je razjezila. Žal ji je bilo, a pomagati si ni mogla več. Vse je tolklo v njej, tako je bila razburjena. Niti moliti ni mogla z otroki, ko je v veži črepinje od južine pomivala. Pozabila je, zakaj je otroke prav za prav klicala, in je kar sama opravila namesto njih: pomila je, spod strehe je kozama vejnik prinesla, stopila na studenec za bajto po vodo in pometla po veži. Potem pa je zaprla vežna vrata in šla v hišo.

Otroci so rožni venec, ki jim ga je bila naložila za kazen, že odmolili. Čepeli so za pečjo, le Mihec je sedel za mizo.

»Delat! Kaj mislite, da vas imam za igračo pri hiši?« je rekla že bolj mirno. »Ti pa v posteljo toliko časa, da ti hlače zašijem. Précej!« — »Oh, saj pravim, zakaj niste pridni!« je skoraj zajokala, se obrnila k Ivanki, jo vzela iz zibelke in jo položila k peči. Saj zdaj bo morala itak kmalu biti pri peči, ko bo pa v zibelki drugi, je pomislila in brž zlezla za peč ter se lotila cekarja. S pletenjem se je preživljala. Otroci

so molčali in bili kar pridni. Tonče se je ukvarjal s peharjem, Jerica mu je slamo in vitre podajala, Mihec jima je prerezoval vrbove šibe za vitre, Ceta in Miklavž sta se zamotila z igro, Jakec pa je moral biti pri Ivanki.

Večji trije sicer hodijo v šolo, a zdaj so že teden dni doma, ker imajo nekateri ošpice ali kaj. Janezovi jih hvala Bogu nimajo. Le kaj bi počela Mariča s sedmimi bolniki v takile bajti? »Saj bi se mi zmešalo,« je pomislila in ljubeče pogledala otroke, ki so bili vsi zatopljeni v delo. In vsi so molčali. Še celo Ivanka ni cvilila. Bali so se, kajpada. Pa je kar prav, da so tiho, ker se tudi Mariči ne ljubi govoriti. In poslušati tudi ne. Kje neki, ko ima pa toliko skrbi. Najprej z otroki, potem še sama s seboj, ko je vsa nadložna in bolehna. Vsak mrzaj čuti. Hvala Bogu, da imajo vsaj peč. Vsaj pogreje se lahko. A zdaj bo morala od nje. Vsega jim zmanjkuje. Ni čudno: sedem kljunov in vseh sedem zmeraj odprtih. In zdaj bodo dobili še osmega! —

Mariči sami se zdi čudno, kako še morejo živeti. Sama je bila vso jesen bolna in ni prav nič brknila. Tako rada bi bila šla kam v dnino, da bi bila kaj zaslužila. In vso jesen je mislila pa računala, da bo dobila vsaj kakih deset rženih otepov in naredila škopnike. Streho morajo prekriti.

O, pa streha bo že kako potrpehla, želodci ne bodo, želodci. Je res križ, če je osem ust pri hiši, za delo pa samo dve roké. Poleti je že še bilo, ko so se otroci kar v gozdu preživili in je ona delala. In jeseni tudi še kar, saj je poleti precej zaslužila in tudi otroci so za borovnice pa gobe kak dinar ujeli, zraven pa še vedno odkod prinesli kaj za pod zobe. Za božič jim je župan precej dal. Tako je še kar bilo, a zdaj bo vse pošlo. Zdaj bo morala robo razprodajati. Pozneje ne bo mogla: osmi otrok jo bo privezal na dom. Pri Jeršetu bo poprosila za sani. Peharjev in cajn pa brezovih metel in tudi nekaj cekarjev so naredili zdajle čez zimo in treba bo to spraviti v denar. A jo kar malo skrbi. Tako slabega zdravja je. Vsaka sapa jo spreleti in je koj nahodna. Otroci so pa še premajhni, da bi same pustila.

»No, Mihec, kaj si se že naveličal?« se je nasmehnila Mihcu in ga pobožala po laseh. Tako majhne oči so mu že postale. Še malo, pa bi zaspal. Seveda, truden je že in najbrž ga še od opoldne kaj boli, da se mu dremlje. Saj zdaj je bil kar priden. In drugi tudi. Ravno prav je, da jim ni treba v šolo. Precej so napletli ta čas. Posebno Tončetu gredo peharji izpod rok, da je kaj. Sicer dela redke, da se skoraj skoznje vidi, in vègave, a stoje že in tudi testo drže. In žito kajpada tudi. Vode pa ne zajemajo s peharji.

»Pa bi nam kaj pripovedovala, mama. Ni čudno, da dremljemo, ko smo pa vsi tiho,« se je čez čas oglasil Tonče.

»Saj res, se je spomnila mati, pogledala Jerico, ki se je trudila z vitrami, in Ceta pa Miklavža, ki sta bila zaspala pri igri, pa Jakca, ki je čudno zviti spal na klopi zraven Ivanke.

»Še s klopi mi pade in si kaj polomi pa še Ivanko za seboj potegne,« se je ustrašila, zlezla s peči in oba prenesla na posteljo ter ju odela.

Na povesti je pozabila. Tonče jo je moral znova spomniti. Začela je. Pripovedovala jim je o svetem Alešu, pravila o Pevčevem Matevžu, ki je na nedeljo oral in se mu je Marija prikazala in ga svarila, a jo je Matevž dvakrat podoral, tretjič pa spoznal svoj greh, se spokoril in postavil kapelico Brezmadežni doli-le v Marijinem dolu; in o Mariji Predkloštrom, ki je iz hrasta zrasla in ki je v njej farovski psiček župnika za suknjo privlekel; župnik jo je vzel s seboj k Sveti Marjeti na Trato, a Marija se je ponoči vselej vrnila na hrast in nazadnje razodela, naj ji tam cerkev sezidajo. —

»Mama, kje pa je tista Marija Predkloštrom?«

»To je pa blizu tam, kjer sem jaz doma.«

»Mama, kajne, poleti pojdemo tja?« je prosil Tonče.

»To je daleč in denarja nimamo.«

»Oh, mama, jaz bom zelo priden in bom kar naprej peharje delal, da bom zaslužil. In potem pojdemo in tam bom dal za mašo za rajnkega ateja...«

»Tonče!« Mariča ga je objela, potem pa brž skočila izza peči in v vežo, da je skrila solze. Oh, ti otroci! Nehote so jo spomnili, mater, na dom in očeta in na rajnkega. Pa ni hotela misliti na to. Ne, preveč bridkosti je v vsem tem in Mariča ne bi mogla prenesti. Prižgala je smrdljivko in jo prinesla v hišo.

»Da ne boste v temi! Jerica, ti kozama vejnik prinesi in malo plevela tudi. Vidva pa naprej delajta!«

V veži si je nataknila cokle in šla k Jeršetu prosit sani. Jeršela je bila sama doma — drugi so šli menda po drva pa jih še ni bilo nazaj — in zelo zgovorna. A Mariči se ni ljubilo klepetati, brž je poprosila za sani, jih potem sama poiskala v šupi, ker Jeršela ni utegnila, ter jih odvlekla proti svoji bajti. Doma jih je zategnila kar v vežo.

V hišo je prinesla drva, podtaknila ogenj in pristavila krompir. Potem je pomolzla kozi, ki imata zdaj pozimi zelo malo mleka. A močno je in zato ga kar z vodo zalije. V skledi ga je pa le več videti. Nato je napojila kozi, stopila pred ognjišče, se naslonila na burkle in gledala v peč.

Kot otrok je vedno sedela pri materi na ognjišču, jo kaj spraševala pa ogenj gledala. Doma so imeli veliko ognjišče. Kako ne, saj je z grunta. In edinka. Sicer je imela tri brate, ki so bili vsi precej starejši od nje, a so vsi trije padli v vojski. Vsi trije v zadnjem letu vojske. Mati je od žalosti umrla. Oče, ki je nekoliko kruljav in mu zato ni bilo

treba na vojsko, se je znova oženil. Mačeha in Mariča sta se sprli koj prvi teden, ker sta obe hoteli gospodinjiti. Nazadnje je morala Mariča odnehati. Iz jeze je potem obljubila poroko prvemu, ki jo je vprašal. Oče ji je zelo branil, čeprav je bil ženin gruntarski. Dopovedoval ji je, da ima grunt zadolžen, da dot še ni izplačal, da ima gozdove izsekane in da tudi sam ni kaj vreden. Mariča ni vedela, odkod ima oče vse to, pa ga tudi poslušala ni. Verjela je bolj in samo svojemu Orličevemu Matiju iz sosednje fare. Mačeha je podkurila očeta, da je odrekel Mariči doto, a Mariča kljub temu ni prišla prazna k Orliču. Po materi je dobila travnik pa gozd, zlatnine in srebrnine, porcelana več jerbasonov, narodno nošo in srebrnjak pa še druge drobnarije. O, doma so bili bogati, čeprav so vse to samo pri cajnah spravili skupaj. Mati ji je večkrat pripovedovala, kako sta z očetom noč in dan delala cajne, jerbason, peharje in druge take stvari in da so samo s tem obogateli. Tudi Mariča sama še pomni; a zadnje čase za prodaj teh stvari niso več delali. So imeli z gruntom dovolj opravka. Plesti to robo se je naučila pa tudi Mariča in zdaj ji hoči zelo prav.

Mariči je bilo kmalu žal, da ni poslušala očeta. Pri Orliču je bila za vse sama. Matijevi bratje in sestre so bili poženjeni in pomožene, očeta in matere ni imel več, sam se je bil v vojski navadil lenobe in pijače pa bab, po gostilnah je hodil, pil in igral, se pri ženskah smolil in dajal za pijačo vsakomur, da ga je le malo pohvalil. Njenega očeta je brž po poroki tožil za doto, a opravil ni nič. Oče je dejal, da ne bo nič s sabo vzel in da bo Mariča že po njegovi smrti dobila, kar ji gre. Zunaj pred sodnijo jima je pa oče zagrozil, da ju bo s psi nagnal, če se še kdaj prikažeta čez njegov prag. Takrat je očeta zadnjič videla.

Pa so tudi Matijo bratje in sestre prav kmalu začeli prijematati za dote. Sprva zlepa, a kmalu zgrda. Orličev grunt je lezel v dolgove. Matija ga je po gostilnah še vsak dan bolj vanje tlačil. In plačevati je moral za otroka, ki ga je imel z neko potepinko, ko je bil Tonče že tri mesece star. To je Maričo najbolj bolelo. Sama je bila poštena vso vojsko, ko je bilo toliko nevarnosti, in je taka ostala tudi po vojski. In nazadnje je dobila takega moža. —

Ko je bil Tonče leto star, je šel grunt na boben. Orličema je ostalo le toliko, da sta kupila njivo in tole Janezovo bajtico tukajle v Virju, kjer ju ljudje še niso poznali, in jo zapisala na Maričo. Drugo je vse šlo.

Ko so bili že v Virju, je Mariča zvedela, da je oče pripravljen njo in otroka vzeti domov, če ga pride prositi, ker sam nima nič otrok. Pa ni šla, ker se je bala moža. In tako zdaj že dvanast let ni videla očeta. Vrhu vsega se pa še jezi, ker jo otroci ne poslušajo. Ne pomisli pa, da se ji vrača tako, kakor je posodila...

Debele solze so ji pritekale po licih in sklenila je, da pojde k očetu. Zdaj sicer ne more, a pojde. Poleti. Če jo prav nažene. Z vsemi otroki pojde. Nekaj jih bo naložila na voziček, nekaj jih bo pa teklo za njo. »Kot cigani bomo šli. Spotoma se bomo ustavili tudi pri Mariji Predkloštrom,« je pomislila in vzdihnila.

»Mama, ali bo kmalu večerja?« je pritekkel Jakec iz hiše.

»Kmalu, Jakec, kmalu. Da le krompir zavre, mleko sem že odstavila.«

»Zakaj pa jokate, mama?«

»Saj ne, Jakec, samo dim mi je ušel v oči,« se je zlagala. Posadila je Jakca na ognjišče in ga začela učiti očenaš. O svetem Jakobu bo imel šest let in je že čas, da se nauči. Križ in zdravamarijo že zna. — —

Ko so povečerjali in odmolili rožni venec, je Mariča spravila Ivanko nazaj v zibelko, Miklavža in Ceta v ranjkega posteljo, Jakcu je postlala na klopi pri peči, večji trije pa so zlezli na peč in delali naprej. Tudi sama se je kmalu lotila dela. Pa je na delo malo pazila. Tako je bila zatopljena v druge misli, da je morala večkrat nekoliko razdreti, ker je v raztresenosti kaj napak zapletla.

Na obleko je prejle čisto pozabila, ko je računala, kako in kaj bo, če vse srečno proda. Ni čudno, da kaj pozabi, ko ima pa toliko skrbi. Čevlje bodo morali imeti nove, vsaj večji trije, s temi ne morejo več dolgo pohajati. Sama bo že potrpela. Ene same ima, a bo že, ko včasih kar moževe natakne. Tudi obleke njej ni treba. Po rajnici Martinovki je precej dobila. Še za otroke kaj predela iz tistih cunj, a Tonče in Jerica pa Mihec bodo pač morali biti novi, ker obleka ne raste z njimi vred. In tisti, ki ga bodo šele dobili, tudi ne bo prinesel cunj s seboj. Toda kje bo dobila denar?

»Mama, ali smem nekaj vprašati?« se je nenadoma privila Jerica.

»Kaj pa je?«

»Ali je res naš atej v peklu?«

Mariči je za hip kar sapo zaprlo.

»Kako ti kaj takega na misel pride? Moli za ateja in pridna bodi, potem —«

»Kovačev Blaž je dejal, da naš atej ni nič v cerkev hodil, da se je sam ustrelil in da je zdaj v peklu,« je Jerica zajokala.

»In jaz sem rekel, da laže. Saj si ti rekla, da je na Koroškem umrl. Potem si me pa še tepla, ker nisem Blažu verjel,« je zajokal še Tonče.

Mariča ni vedela, kaj bi. Dosedaj je skrivala pred otroki očetov konec, zdaj jih pa že na vasi s tem zmerjajo. Tako jo je zbolelo in tako ji je bilo nerodno pred otroki, da bi se najrajši v zemljo vdrla. Toda zatajila se je. Vsi skupaj so zmolili očenaš za očetovo dušo, potem jim je obljubila, da pojdejo poleti k Mariji Predkloštrom, nato pa jim je začela pripovedovati pravljico, da bi jih malo zamotila. Pravila jim je

o hrastu, ki je imel tako velike želode, da so njihove kapice imeli ljudje za klobuke, in o kostanju, ki je imel tako velike ježice, da so jih imeli za čolne.

»In kdor se je v taki ježici peljal po morju pa je imel na glavi želodovo kapico, je lahko želel, kar je hotel: vse se mu je izpolnilo!«

»Mama, jaz pojdem in bom želel, naj atej pride v nebesa,« je Tonče skoraj zavpil.

»A zdaj sta hrast in kostanj suha. Morda so ju že podrli in sežgali,« je z bridkim nasmehom pojasnila mati. Tesno ji je bilo pri srcu, a ni se brigala zase. Brž je začela novo zgodbo, da bi pregnala otrokom žalost zaradi ateja in da bi pozabili na tiste trde besede Kovačevega Blaža.

Zdaj je pravila nekaj o medvedih, končevala zraven cekar in šele na koncu zgodbe opazila, da je pripovedovala prav za prav sama sebi. Jerica, Tonče in Mihec so bili zaspali. Maričo je opozoril na to šele Mihec, ki je začel prav pošteno smrčati. Brž je odložila cekar in z vzdihom zlezla izza peči, spravila Jerico v svojo posteljo, Tončeta in Mihca pa pustila za pečjo, le naravnala ju je, jima pobrala delo iz rok, slekla suknjiče ter ju odela. Pokrižala ju je še, nato pa vzela petrolejko s temena na peči ter jo postavila na mizo, sama sedla na klop in delo nadaljevala. Do jutri zjutraj mora končati tale cekar in Tončetov pehar. Pa metle in cajne mora pripraviti, da bodo zjutraj brž naložili in šli še v temi. In še suhih borovnic pa zdravilnih rož bo vzela nekaj s seboj, morda se ji posreči, da jih spravi v denar ali zamenja za krompir, pšeno ali ješprenj.

Dokončala je svoj cekar in se hotela lotiti Tončetovega peharja, toda stresel jo je mraz in kar nekako strah jo je postalo. Saj ne verjame v strahove, a zdaj se ji je kar zdelo, da gleda rajnki skoz okno. Cekar in pehar je spustila na tla, upihnila luč in vsa prestrašena zlezla kar oblečena k Jerici pod odejo.

A misli na moža se ni mogla otresti. Videla ga je pred seboj prav tako jeznega in prav tako je klel in zmerjal pa razbijal kakor takrat, ko je bil zadnjič doma. Še pol leta ni od tega. Z Blekovim Štefanom sta kot kravi pijana prišla v hišo in Matija je dejal, da zdaj gre in da bo prinesel denarja ko berač uši — ali pa ga ne bo več. »Se vsaj jezila ne boš zaradi mene,« ji je zabrusil. Kot se Bog prosi, ga je Mariča prosila, naj ne hodi, naj vsaj s tem Štefanom nikamor ne hodi, ko ga sodnija kar naprej preganja in bo potem še njega. Pa je ni poslušal. Posmehoval se ji je, klel in tolkel po mizi. Štefan je klel še grje in se smolil krog nje, kot bi bila naprodaj. Z nohti mu je morala dopovedati, da ni vlačuga. Štefan jo je udaril, da se je kar opotekla. Nazadnje se ji je posrečilo, da je ušla iz hiše. Otrok hvala Bogu ni bilo doma. Onadva

sta nekaj časa še razbijala po hiši, potem pa šla in kričala še skoz vas, da so lahko vsi vedeli, kako sta pijana. Nazaj ju ni bilo...

Mariča je zajokala na glas, da se je Jerica nemirno premaknila. Skrila je glavo pod odejo, a spominov na moža ni odgnala.

Kake tri dni pozneje jo je klical župan. Povedal ji je, da so ji ustrelili moža, ko je hotel čez mejo. Ne ve, kaj mu je odgovorila, tudi se ne spominja, kako je prišla domov, le to ve, da je bila vsa zmedena, da je doma samo jokala in da so tudi otroci jokali. Razumeli niso, kar jim je pravila, ker jim je pravila Bog ve kaj in Bog ve kako. Kuhala ni nič, še za Ivanko se ni brigala, samo okrog bajte je hodila in tarnala. Niti za zvonjenje in mašo po rajnkem ni poskrbela. Jeršela ji je oskrbovala otroke pa kozi in župnik je naročil zvonjenje pa opravil mašo kar brez njene prošnje. Maričo je nazadnje nekje še mrz spreletel, zbolela je in bolehalo je vso jesen. Takrat sta ji spet pomagala Jeršela in župnik. Sama pa še zdaj ni čisto prava.

O Matijevi smrti so virške babe brž spletle celo povest. Da sta s Štefanom onstran meje pokradla veliko denarja, so pravile, in da so ju nazaj grede na meji zasačili in Štefana ustrelili, Matija pa le zastrelili. In da je Matija, ko je videl, da je ujet, ustrelil najprej enega izmed financarjev in potem še sebe. Tista stara Tomažela tomažasta ji je prišla pravit to semle gori v bajto. Maričo je tako pogrelo, da ji je zagnala skodelo prižgankē v obraz in ji pokazala vrata. Tomažela je odšla, a s takim vikom, da je spravila vso vas pokoncu.

Kako je prav za prav bilo z Matijevo smrtjo, Mariča še danes ne ve. Otrokom je na vsak način skušala ohraniti spoštovanje do očeta. Tudi Jeršela in župnik sta jim povedala le, da je oče umrl. Zdaj jim pa že na vasi očitajo take stvari! Saj res ni bil kaj prida, delal je malo, postopal je, Mariča ga je morala preživljati. Za pijačo mu ni dajala, za tobak pa večkrat, a tega vendarle noče, da bi njenim otrokom take tvezil.

V glavo ji je padla misel, da tega, ki je na poti, res ne bi bilo treba. Tak revež bo! Očeta ne bo poznal, mater bo našel bolešno in sam ne bo nič boljši od nje. Vse življenje bo revež, morda celo pohabljenec. Saj je sploh čudno, če bo živ ostal, ko pa toliko trpi ta čas. Ne, ne sme priti na svet. K tisti babici Mici pojde. Doli pri Kranju nekje je. Jo bo že dobila. Tista zna take reči. O marsikateri fabričanki je že slišala, da je bila pri njej. In povsod je šlo po sreči. Samo o eni je Jeršela pravila, da je umrla. Pa še ta je bila menda sama kriva. Mariča čeprav umrje. Bo vsaj vsega konec. Otroci bodo že kako. Dovolj je že pretrpela z njimi. Zdaj ne more več. Saj jo je že sram: osem otrok! Kako se ji je čudila gospa, ki hodi h Kovaču na počitnice, da more biti toliko neumna, da ima sedem otrok. V mestih imajo po enega. Kvečjemu po dva. Ne pa sedem ali še več. Kar gledala jo je, Maričo, da more

biti tako trapasta. Da le more prenašati vse to! Ko da se ne bi dalo pomagati! Ni čudno, da se je tako razlezla, pa šele pet in trideset let ji je in večkrat je lačna ko sita. Take je česnala včasih, da je Mariča zardevala. — In zdaj naj k sedmim še enega dobi! Smojka ti taka! Pa saj zdaj pojde. Nič več ne bo odlašala. Nič več ne bo premišljala. Jutri dobi denar, pojutrišnjem lahko že gre. Čimprej, da ne bo prepozno.

Vsa se je tresla. Bolščala je v temo, telo ji je odrevenelo, kri zastala, le z rokami je grabila, da si je vso odejo spravila na prsi, hropla je, se sunkoma obrnila, zagnala odejo spet po sebi in Jerici, sedla v postelji in se znova zamislila...

Župnik je dejal drugače, ko je krstil Miklavža. Sam mu je izbral ime, ker se je Mariči zdelo, da ne ve za nobenega svetnika, ki bi v njeno bajto še ne bil posodil svojega imena. Dejal je, da je največ blagoslova v družinah, kjer je veliko otrok, in da moramo hvaležno jemati, dokler Bog daje. Pozneje je prišel k njej, vina in pogačo ji je prinesel in stotaka za Miklavža in rekel, da Bog za otrokom pošlje vselej tudi žlico in polno skledo.

»Pa je res tako!« je v joku pomislila Mariča. Kolikokrat je bilo hudo, zelo hudo, a stradali še niso in nagi tudi še niso hodili. Vedno se je kako na boljše obrnilo. Toda kaj bi zdaj počeli otroci, če bi izgubili mater, če bi jo tista Mica po nesreči zastrupila in bi se ji zgodilo tako, kakor se je tisti, ki je Jeršela pravila o njej. To bi jo otroci na sodni dan tožili! Osmi nerojeni, nekrščeni še prav posebno, ko bi zaradi nje še v nebesa ne mogel.

»Če jih sedem preživljam, bo že Bog dal, da bom osmega tudi!« je zrasel v njej sklep. Zbudila je Jerico, da sta molili.

Pozno zvečer so se vračali Janezovi domov. Seveda, precej daleč so morali, ker so sprva težko prodajali, in zato so se zakasnilo precej v noč. Le po kakšno cajno so prodali v začetku ali po kak pehar, popoldne so pa naleteli na hišo, kjer so ravno balo pripravljali. Kajpada, saj je predpust! Mariča je čisto pozabila na to. Tam so jim pobrali s sani kar vse. Še premalo se jim je zdelo. V zameno so jim naložili krompirja, pšena, ješprenja pa moke, ajdove in turščične, da so imeli na saneh, kakor bi nevesti v skrinjo peljali. Mariča se kar ni mogla dovolj zahvaliti tistim dobrim ljudem in Bogu. Spet so preskrbljeni za nekaj časa. Denarja so sicer malo dobili, pa bo že. Znova se bodo lotili dela in spet šli in spet dobili.

Mariči se je kar samo smejalo, ko je sedela na saneh. Prejle je potožila, da jo noge bole, pa sta jo brž otroka prisilila, da je sedla na sani. Zdaj pa jo pobirata, da je kaj. Malo jo zebe, res, a hudega ni. Pa saj so že v Virju. Se bo že doma pogrela, Jerica je gotovo že zakurila.

»Smo že doma!« je povedal Tonče in zaukal. Mihec je odpahnil vrata in potegnil sani kar v vežo.

»Kje pa so otroci?« je zaskrbelo Maričo, ko ni bilo nobenega na spregled. Brž je pogledala v hišo in takoj zapazila na mizi razgrnjeno veliko rdečo ruto in na njej polno krhlejev, suhih češpelj in jabolk. Še preden se je utegnila začuditi, je zagledala pri peči — očeta. V naročju mu je sedel Miklavž, ga vlekel za brke in obenem žvečil krhleje, drugi štirje so čepeli za pečjo, poslušali očeta in tudi nekaj grizli.

»Ti, tile tvoji otroci so mi pa kar všeč,« se je brez zadrege zasmel očeta proti Mariči.

»Oče!«

»Veš, Mariča, da se ne boš čudila, po kaj sem prišel. Žena mi je umrla in zdaj bi moral delati s tujimi ljudmi. Tega pa nočem. Pri Kovaču imam konja in sani, jutri vas odpeljem. Vse. Kar pripravi se!«

Oče se je obrnil k Tončetu in Mihcu, Mariča pa ni mogla ničesar spraviti iz sebe. Kot ukopana je stala pred očetom. Tãk tako! Zdaj ne bodo več Janezovi. Dragarjevi bodo zdaj. No, prav!...

»Kakor hočete, oče,« je nazadnje stisnila iz sebe. Brž se je zasukala v kuhinjo in zakurila pa pristavila kašo in v oblicah krompir. Pozna očeta in ve, kaj ima rad. Saj odslej bo morala vsak večer tako, ko bo pa gospodinjala pri Dragarju, kjer bo tudi za njenega osmega dovolj prostora in živeža.

Tu-fu | Zmagovalec

Z zmago, glej, sem si ovenčal glavo.
V prsih žge me ogenj bridke rane.
Roka nosi črno mi zastavo.
Noč je. S psom čez bojne grem poljane.

Pes zalaja, truplo izsledi...
»Glej, tu je sovražnikov zalega!
Če si lačen, njih telesa žri,
pij do sita njih prekletu kri!«

Trzne pes, pogleda me grozeče: Ti!
Liže in hladi grozotne rane...
S psom, z zastavo črno grem v poljane,
tja, kjer v zarji novi dan žari.

France Bevk.